

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДИТИНИ ЯК УМОВА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Становлення людської особистості починається з раннього віку. Процес входження дитини у світ дорослих має свою специфіку на ранніх етапах онтогенезу. Зміна соціальної ситуації пов'язано з необхідністю адаптації до нових умов, нормам і вимогам. З'являючись в сучасному суспільстві, дитина входить у інші взаєминистикається з найрізноманітнішими труднощами. Тому головним і основним завданням дорослих є допомога в оволодінні певними знаннями, які їй знадобляться в самостійному житті, тобто оволодіння певними навичками соціалізації.

Проблема соціалізації в нашому суспільстві має широке висвітлення у творах В. Абраменкова, І. Кон, О. Кононко, В. Кудрявцев, М. Мід, В. Сухомлинський, Д. Фельдштейн.

У психології вивчення соціалізації найчастіше пов'язується з дослідженням психологічних особливостей, факторів і механізмів соціалізації. Соціалізація (від лат. *Socialis* – суспільний) – процес присвоєння людиною соціального виробленого досвіду, насамперед системи соціальних ролей. У рамках цього процесу здійснюється засвоєння соціальних норм, умінь, стереотипів, соціальних установок, прийнятих у суспільстві форм поведінки і спілкування, варіантів життєвого стилю [1].

Соціалізація в її сутнісній характеристиці є набуттям дитиною вході виховання, навчання та власної діяльності соціального досвіду. Набути соціального досвіду – це не просто засвоїти суму відомостей, знань, навичок, зразків, а оволодіти способом діяльності, результатом якої цей досвід є. Перший рівень предметного змісту соціального досвіду дошкільника складається навколо знання, «як робити» (їсти, пити, вдягатися, переходити вулицю, малювати, їздити на велосипеді, працювати на комп'ютері, рахувати гроші тощо). З віком дії дитини розширюються й урізноманітнюються, ускладнюються й життєві ситуації, в яких їй доводиться застосовувати свій індивідуальний досвід. Другий рівень пов'язаний із спілкуванням, у ході якого малюк отримує інформацію про те, «як роблять інші». Дитина включає у свій досвід як те, що було продуктом її власної діяльності, так і те, що роблять інші люди [2].

Соціальний досвід накопичується не в будь-якій діяльності. Успішно соціалізує лише діяльність, яка відповідає таким педагогічним умовам: відтворює життєві ситуації, спирається на дитя і враження від реального повсякденного життя; викликає особисту зацікавленість дитини, розуміння нею соціальної значущості результатів своєї діяльності; спонукає дитину до активних дій, пов'язаних з плануванням діяльності, обговоренням різних варіантів участі, розподілом ролей,

відповідальністю, самоконтролем та самооцінкою; передбачає необхідність взаємодопомоги, підтримки, викликає потребу в співпраці.

Важливим елементом, який визначає становлення соціального досвіду дошкільника, є його самосвідомість. Адже дотримуватися рольової поведінки треба не лише за умов контролю її дорослим, а й за його відсутності. Несформованість самосвідомості негативно позначається на пізнанні дитиною соціального світу, її соціальному самовизначенні в ньому. Соціальний досвід, закодований у соціальній ролі засвоюється дитиною лише в разі усвідомлення нею і своєї взаємодії із соціумом. У старшому дошкільному віці закладаються основи Я-концепції як системи установок на себе, ціннісного ставлення до власного «Я». Останнім часом психологи все частіше називають цю систему самоставленням. Зауважимо, що процес усвідомлення дитиною ставлення до самої себе завжди емоційно забарвлений.

У практиці виховання педагогам стане в пригоді знання чинників, які визначають специфіку прояву конкретним дошкільником свого соціального досвіду. Основні з них: позиція дитини в контексті життєдіяльності; співвіднесення дитиною себе з реальною дійсністю; ступінь її соціальної активності; міра прояву дитиною розуміння свого внутрішнього світу; сформованість соціальних установок щодо себе самої [3].

Рання соціалізація охоплює час від народження дитини до надходження його в школу, тобто ті періоди, які у віковій психології іменуються: дитинство, раннє дитинство, дошкільне дитинство. Результатом ранньої соціалізації повинна бути готовність до школи. Шкільна готовність передбачає: готовність до більшої, ніж раніше, самостійності; до співпраці з чужими дорослими і однолітками без безпосередньої підтримки та захисту батьків.

Отже, соціалізація не тільки дає нам можливість спілкуватися між собою за допомогою освоєних соціальних ролей, вона також забезпечує збереження суспільства, сприяє збереженню самого суспільства, прищеплюючи новим громадянам загальноприйнятні ідеали, цінності, зразки поведінки. Рання соціалізація дошкільників буде відбуватися більш ефективно, якщо педагоги оволодіють дійовими методами та прийомами керівництва навчально-виховною діяльністю дошкільників та створять предметно-розвивальне середовище для її здійснення у групах ДНЗ.

Список використаних джерел

1. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентнісного дошкільника: навч.-метод. Посіб. До Базової прогр. Розв. Дитини дошк. Віку «Я у Світі» / О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2009. – 208 с.
2. Кравченко Т. В. Соціалізація особистості й соціальне середовище / Т. В. Кравченко // Теоретико-методичні проблеми дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – Вип. 9. – К., 2006. – С. 23–29.
3. Поніманська Т. І. Люди і я: Світ дорослих як чинник соціалізації особистості дитини / Т. І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 1999. – № 8. – С. 14–15.